

Ajánló

A börtön kultúrája – kultúra a börtönben. Nemzetközi tudományos konferencia. Pécs, 2010. szeptember 28-29. Szerk. Korinek László, Kőhalmi László. Pécs, PTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2011. 175 oldal.

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara a Pécs 2010 Európa Kulturális programhoz kapcsolódóan konferenciát rendezett tavaly szeptemberben, amely a büntetés-végrehajtás kulturális vonatkozásait jelenítette meg. A Kar ez év tavaszán külön kiadványban is megjelentette a tanácskozás anyagát. A könyv lektora Vókó György egyetemi tanár, osztályvezető ügyész volt, aki a konferencia megszervezésében is komoly szerepet vállalt.

A tanácskozásról a Börtönügyi Szemle 2010. évi 3. számában jelent meg tudósítás, így az előadások témájára általában nem térünk ki. A kötet sajátossága, hogy Berke Gyula, a konferenciát szervező Kar dékánja, Kovács Tamás legfőbb ügyész, Kökényesi Antal bv. altábornagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka köszöntőjét, illetve Korinek László tanulmányát követően az előadások nem az elhangzás sorrendjében, hanem az előadók nevének abécérendjében követik egymást.

A kiadványban két olyan tanulmány is megjelent, amely előadásként nem hangozott el a tanácskozáson. Anton Fábry, a szlovák Katonai Főügyészség ügyésze tanulmányában elsődlegesen jogi szempontból közelíti meg a témát, ugyanakkor a szlovákiai börtönlakók „kulturális teljesítményeire” is kitér. A szerző véleménye szerint: „a börtönkultúra és a kultúra a börtönben kölcsönösen összefüggő és egymást befolyásoló tényezők, amelyek közvetlenül és közvetve is befolyásolják a szabadságvesztés-büntetés hatékonyságát.” Kőhalmi László, a PTE Állam- és Jogtudományi Kar egyetemi adjunktusa dolgozata azt vizsgálja, hogy a magyar bv. jog az elítélteket megillető jogokat, közülük is különösen a kulturális jogokat a nemzetközi elvárásokhoz képest milyen mértékben biztosítja.

Öröndetes, hogy a könyvben – Fliegauf Gergely anyaga kapcsán – illusztrációik helyet is kaphattak. A kötet végén néhány fotó – Apró Andrea munkái – eleveníti fel a konferencia légkörét, illetve az olvasó rövid bepillantást nyerhet a fogvatartottak kreatív tevékenységeibe.

Dolgozatok Erdei Tanár Úrnak. Szerk. Holé Katalin, Kabódi Csaba, Mohácsi Barbara. Budapest, ELTE Állam- és Jogtudományi Kara, 2009. (Bibliotheca Iuridica. Az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar tudományos kiadványai, Libri Amicorum 30.) 436 oldal.

A szép kiállítású kiadvány a 70 éves Erdei Árpádot, az ELTE jogi karának és más egyetemek oktatóját, volt alkotmánybírát köszönti. Az ünnepelt életútját Király Tibor professzor emeritus ismerteti a könyv bevezetőjében. A kötet 24 tanulmányt tartalmaz, amelyek közül – hely szűkében – csak azt a hármat ismertetjük, amelyik szorosan kapcsolódik a börtönügy, illetve a büntetés-végrehajtás témaköréhez.

Kabódi Csaba „A szabadságvesztés-büntetés határvonalai” című nagy ívű dolgozatának fő kérdése, hogy „mi a szabadságvesztés XXI. századi funkciója”, és ezzel összefüggésben „hol húzódnak a börtönbüntetés büntetés-tani határai”. A szerző számos értékes gondolatot vet fel, egyszerre tekinti át a témát történetiségében, az európai ajánlások felől, ugyanakkor gyakorlatközeleli módon. Tanulmányának végén külön foglalkozik a tényleges életfogytig tartó, illetve a rövid tartamú szabadságvesztés problémakörével.

Lőrincz József tanulmánya az európai börtönügye a 2006-os Európai Börtön-szabályok tükrében mutatja be. „Merre megy majd a világ, merre Európa? – teszi fel a kérdést a szerző, aki szerint „választ a következő évek ma még nehezen kifürkészhető gazdasági, politika változásaival kapunk. Csaknem bizonyos, hogy Európa sem tudja kivonni magát a főképpen migrációs és drogbűnözés kedvezőtlen hatásai miatt erősödő neokonzervatív és neorepresszív büntetőpolitikai változások alól.”

Mezey Barna dolgozata az 1796-os Zala megyei rablázas történetét dolgozza fel a kihallgatási jegyzőkönyvek, a törvényszéki eljárás dokumentumai és a külföldre közigyűlési iratok alapján. (A zalaegerszegi megyei tömlőc rabjai többszöri kitérés kísérletük nyomán több hajdút is megöltek, a megtorlás sem maradt el: a kivégzett lázadók száma a tízet is meghaladta.) A tanulmány az eset kapcsán bemutatja a hajdúk reguláit és a korabeli tömlőcrezsimre vonatkozó szabályokat is.

„Kapuláz.” Esély az életre. Összeáll és szerk. Csernyánszky Lajos, Hégely Péter. Sopronkőhida, Sopronkőhidai Fegyház és Börtön, 2011. 104 oldal.

Az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap finanszírozásával megvalósult projekt a börtönből szabadultak társadalmi és gazdasági integrációjának elősegítését, a bűnismétlések számának csökkentését tűzte ki célul. A Sopronkőhidai Fegyház és Börtön – a korábban megvalósított Equal-projektjére építve – sikeresen pályázott 2009-ben, a projekt nyitókonferenciájára 2009. november 5-én került sor, míg a zárókonferenciát 2011. január 19-én tartották meg.

A kiadvány döntően a projekttevékenységek eredményeit teszi közzé, részint a projekt során elvégzett felmérések elemzésének segítségével, részint a gyakorlatban hasznosítható eredmények közreadásával. Az első három bevezető jellegű fejezetet követően a negyedik fejezet a szabadulók foglalkoztatásának problematikáját, az ötödik fejezet a fogvatartottak és szabadulók társadalmi visszailleszkedését segítő személyeket, szervezeteket (nevelők, pártfogók, munkaügyi központok, önkormányzatok stb.) mutatja be, külön kitérve a szabadulásra felkészítés jogszabályi hátterére. A hatodik fejezet az intézmények közötti együttműködés jellegét vizsgálja, és a protokollok szükségességére hívja fel a figyelmet. A következő fontos két anyagrész a szabadulás sikerét elősegítő módszereket és tevékenységeket, valamint a lehetséges protokoll modelleket foglalja össze. A kilencedik, tizedik és tizenegyedik fejezet a Kapuláz projekt megvalósítása során megfogalmazott javaslatokat és a javasolt jogszabályi változtatásokat közli. A kötet végén található „függelék” a fennállásának 125. évfordulóját ünneplő Sopronkőhidai Fegyház és Börtön történetével ismerteti meg az olvasót.

A rendkívül informatív, képekkel, ábrákkal gazdagon illusztrált kiadvány számos megoldást felvázol a börtönből szabadultak társadalmi és gazdasági integrációjának elősegítésére, jó lenne, ha ezek közül minél több megvalósulna a gyakorlatban.

Kriminológiai Tanulmányok, 48. Budapest, Országos Kriminológiai Intézet, 2011. 232 oldal.

A Kriminológiai Tanulmányok legújabb, 48. kötete a hagyományoknak megfelelően aktuális, magas színvonalú írásokat tartalmaz, a kiadvány – amelyhez Virág György, az Országos Kriminológiai Intézet igazgatója írt előszót – 11 tanulmányt tartalmaz.

Szabó Imre dolgozata azt a kérdést vizsgálja, hogy a számítástechnikai adatok hogyan használhatók bizonyítékként a büntetőeljárásban. Parti Katalin és Virág György „A szájbergerek és a bicikli” című tanulmánya a kelet-európai gyerekek nethasználatának sajátosságait térképezi fel. Kármán Gabriella és szerzőtársai a szellemi tulajdon-jogokat sértő bűncselekményekről szóló kutatásukat tették közre a kötetben. Gyurkó Szilvia dolgozata a jogellenesen külföldre vitt gyermekekkel kapcsolatos eseteket és a gyermekjóléti szolgálatok szerepét vizsgálja. Barabás Andrea Tünde dolgozata a börtönmediáció nemzetközi gyakorlatát vizsgálva tárja fel a módszer előnyeit, hátrányait, az érintettek mellett az intézmények és a társadalom szerepét is értékelve. Utasi Judit tanulmánya a gyűlöleti, más néven előítéletes bűncselekmények kezelési lehetőségeit veszi számba. Póczik Szilveszter dolgozata a gyűlöletbeszédnek és a holokauszttagadásnak a német nyelvű országokban történő szankcionálását mutatja be. Nagy László Tibor a közfeladatot ellátó személyek (tanár, orvos, buszvezető, ellenőr stb.) ellen elkövetett bűncselekményekről készült katasztrofális statisztikát teszi közzé tanulmányában. Kerezsi Klára, Kó József és Antal Szilvia „A bűnözés társadalmi költségei” című kutatási összefoglalójukban – többek között – a büntető igazságszolgáltatási szervezetek (rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtás, Igazságügyi Hivatal) kiadásait elemzik. Kármán Gabriella és Kiss Anna tanulmányának témája a hamis és a meghamisított festmények azonosítása. Mészáros Ádám „Titkos gondolatok” című dolgozatában a titkos információszerezés és a büntetőeljárás feljelentés körül keletkező problémákra hívja fel a figyelmet.

„Méltóképpen másképp” Fogyatékosügyi projekt. Szerk. Borza Beáta, Lux Ágnes. Budapest, Országgyűlési biztos Hivatala, 2010. (ÁJOB Projektfüzetek, 2010/2.) 168 oldal.

Becslések szerint a világ népességének mintegy tíz százaléka – 650 millió ember – él valamilyen fogyatékossgal. Mindezek alapján az ENSZ a „világ legnagyobb kisebbségének” nyilvánította a fogyatékossgal élő személyek csoportját. Az Országgyűlési biztosok hivatala az „Emberi méltóság – korlátok nélkül” elnevezésű projektsorozaton 2009-ben „Méltóképpen másképp” címmel a fogyatékossgal élők emberi jogait, a 21. század elvárásait feltérképező és megoldásokat kereső programot indított, kutatva annak lehetőségeit, hogy az esélyek valóban egyenlővé válhassanak – a mégoly egyenlőtlen körülmények ellenére is.

A kötet tartalma hét fejezetre oszlik. Az első fejezet Thomas Hammarberg, az Európa Tanács emberjogi bizottságának előadását, illetve állásfoglalását közli. A következő két anyagrész a „Méltóképpen másképp” projektet mutatja be, a negyedik fejezet európai kitekintést tartalmaz. Az ötödik fejezet a projekttel kapcsolatos vizsgálatokat mutatja be, és – egyebek mellett – a fogyatékossgal élő fogvatartottak emberjogi helyzetével is foglalkozik (erről a következő bekezdésben részletesebb is írunk). A hatodik gondolati egység további, a projekthez kapcsolódó vizsgálatokról tudósít, az utolsó fejezet a hasznosítható megoldásokat fogalmazza meg.

A fogyatékos fogvatartottak helyzetével foglalkozó rész – amelynek Fogarasi Edit a szerzője – az országgyűlési biztosoknak a büntetés-végrehajtás egészségügyi intézményeiben (a Budapesti Fegyház és Börtön területén található IMEI-ben, Tökölön, a Bv. Kórházában és Nagyfán, az intézet krónikus beteg elítélteket befogadó utókezelő részlegében) 2009-ben lefolytatott vizsgálatai alapján készült. A vizsgálatok számos orvosolandó problémát tártak fel.

Sztrájkjogi projekt. Szerk. Zemlányi Adrienn. Budapest, Országgyűlési Biztos Hivatala, 2010. (ÁJOB Projektfüzetek, 2010/4.) 129 oldal.

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosa 2008 őszén az Alkotmányban deklarált „sztrájkjoghoz való jog” érvényesülése, illetve a „sztrájkjogi gyakorlat” kimunkálása érdekében átfogó, a kérdés valamennyi releváns alapjogi szempontot feltáró projektet indított. A sztrájkjogi projekt elindítása úttörő feladatot jelentett, hiszen – Szabó Máté, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa szerint – „sem a hazai, sem a külföldi ombudsmanok gyakorlatában nem került még sor hasonló vizsgálat lefolytatására”.

A kötet nyolc fejezetről áll. Az első három fejezet általánosan mutatja be a sztrájkjogi projektet. A negyedik anyagrész a projekt tevékenységéhez kapcsolódó publikációkat és az egyéb kommunikációt ismereti. Az ötödik fejezet a sztrájkjog szabályozásával kapcsolatos nemzetközi gyakorlatot tekinti át. A következő gondolati egység a projekt keretében lefolytatott ombudsmani vizsgálatok tapasztalatait foglalja össze, kitérve a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak sztrájkhoz való jogára is. A „Sztrájk és felelősség” című hetedik fejezet a sztrájk következményeként kialakuló lehetséges jogi helyzeteket írja le. Az „Összegzés és zárszó” után található „Melléklet – háttéranyagok” című „függelék” – többek között – az egészségügyi, illetve az oktatási ágazatban lezajlott, továbbá a vasutasokat érintő sztrájkokat sorolja fel az elmúlt húsz évre visszatekintve.

A rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak sztrájkhoz való jogával foglalkozó részből (a szerző: Pajcsicsné Csóré Erika) kiderül, hogy az országgyűlési biztos 2009-ben felkérte az Országgyűlést, hogy „fontolja meg a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvény 27. (2) bekezdése olyan tartalmú módosítását, kiegészítését, amely [...] meghatározott feltételek mellett a törvény hatálya alá tartozó rendvédelmi szervek munkavállalói számára biztosítja a sztrájkjog gyakorlását.”

(Válogatás a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Szakkönyvtára legújabb szerzeményeiből)